

Osman aydere

Gazi University, osmancaydere@gmail.com, Ankara-Turkey

<http://dx.doi.org/10.12739/NWSA.2016.11.2.D0175>

GRAFİK TASARIM EĞİTİMİNDE TEMEL TASARIM EĞİTİMİNİN ÖNEMİ

ÖZ

Başarılı bir tasarım için, tasarımcının tasarım ilke ve elemanları konularına hakim olması önemli bir gerekliliktir. Tasarım ilke ve elemanlarının grafik tasarım eğitimi alan öğrencilere temel tasarım veya temel sanat eğitimi dersi olarak grafik tasarım dersinden önce veriliyor olması bu önemin mantıksal bir programa dönüştürüldüğünün göstergesidir. Ülkemizde güzel sanatlar eğitimi veren yükseköğretim kurumları müfredatında yer alan temel tasarım veya temel sanat eğitim dersleri, bu bölümlerde eğitim gören öğrencileri grafik tasarım eğitimi için hazırlamaktadır. Bu bağlamda çalışmada, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-iş Eğitimi Anabilim Dalı, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı ve Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi ABD de okutulan "Temel Tasarım" ve "Grafik Ana Sanat Atölye" dersleri incelenmiştir. Grafik tasarım eğitiminde temel tasarım derslerinin önemi vurgulanarak, grafik tasarım eğitimi alan öğrencilerin nitelikli eserler ortaya koyabilen tasarımcılar olabilmelerinde, temel tasarım/temel sanat eğitimi derslerinin gerekliliği ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Temel Sanat Eğitimi, Temel Tasarım Eğitimi, Sanat Eğitimi, Grafik Tasarım Eğitimi, Güzel Sanatlar Eğitimi

IMPORTANCE OF BASIC DESIGN EDUCATION IN GRAPHIC DESIGN EDUCATION

ABSTRACT

For a successful design, it is an important requirement for a designer to master the topics of design principles and elements. Teaching design principles and elements to students of graphic design as basic design or basic art courses prior to a graphic design course is the indication of that such importance is translated into a logical program. Basic design or basic art courses included in the curriculum of higher education institutions providing fine arts education in our country prepare the students of such departments for graphic design education. In this study, the courses of "Basic Design" and "Graphic Art Major Atelier" taught at Gazi University, Gazi Faculty of Education, Fine Arts Department, Division of Art Education, Abant Izzet Baysal University, Faculty of Education, Fine Arts Department, Division of Art Education and Uludag University, Faculty of Education, Fine Arts Department, Division of Art Education have been examined, and the importance of basic design courses in graphic design education has been expressed.

Keywords: Basic Art Education, Basic Design Education, Art Education, Graphic Design Education, Fine Art Education

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

İnsan yaşamında var olan ihtiyaçlar ele alındığında somut ihtiyaçlar ve soyut ihtiyaçlar söz konusudur. Temelde somut ihtiyaçlar insanların yaşamını sürdürebilmesinde mutlaka gerekli iken soyut ihtiyaçlar ise gerekliliği anlama çeviren unsurlar içerir. Bu açıdan duygular insanların soyut ihtiyaçlarıdır. Duygular, hayal gücü ile yoğrulup yetenek yoluyla vücut bulup estetik kaygılarla ve disiplinle sanatı oluştururlar. Bir olgu olarak sanatın temelinde yer alan grafik tasarım ise, bir model kalıp ya da süsleme yapmaktan öte kendi içinde bir yapıya ve bu yapı arkasında bir planlamaya sahiptir (Becer, 2008:32).

Resim ve yazının birlikte kullanımıyla ürün, hizmet, fikir, düşünce veya duygunun etkili bir biçimde anlatılmasını sağlayan düzenlemelere grafik sanatlar denilebildiği için; grafik tasarım, görsel bir iletişim sanatıdır. Bu bağlamda grafik tasarımın, amacı hem mesaj iletmek hem de bu yolla ürün ve hizmet tanıtmaktır.

Tasarım; iletişimde, edebiyatta, felsefede, sanatta, mimari ve mühendislik gibi alanlarda farklı anlamlar ifade ediyor olsa da, tasarımın ortak kaygılar içeren, problem çözmeye yönelik bir süreç olduğu söylenebilir (Çaydere, 2010:11).

"Tasarım kişisel bir etkinliktir ve bireyin yaratıcı güdülerinden meydana gelir. Kolektif tasarım veya tasarım kurulları, arada sırada işe yarasa da, tasarımcıyı bireysel bir başarı elde etme ve kendini gerçekleştirme hissinden mahrum bırakır. Hatta doğal ve gerilimsiz koşulların yokluğundan dolayı onu kendi akıl yürütme süreçlerinden bile alıkoyabilir. Fikirlerin gelişecek vakitleri, hatta meydana gelecek fırsatları bile olmayabilir. Orijinal bir çalışmadaki gerilim, rahatsızlık ve huzursuzluğun ortaya çıkardığından çok farklı olabilir" (Armstrong, 2007:65-66).

"Grafik tasarım, kelimelerin ve resimlerin, sayıların ve şekillerin, fotoğrafların ve illüstrasyonların, bu öğeleri belirleyici veya faydalı, veya neşeli, veya şaşırtıcı, veya yıkıcı, veyahut da hatırlanmaya değer bir şey ortaya çıkacak şekilde düzenleyebilen, özellikle düşünceye dalmış bir bireyin net düşünce yapısını gerektiren, karmaşık kombinasyonlarıdır. Grafik tasarım, popüler bir sanat ve pratik bir sanattır; uygulamalı bir sanat ve eski zamanlara ait bir sanattır. Basitçe söyleyecek olursak, fikirleri görselleştirme sanatıdır" (Ertosun, 2006:6).

Görsel bir iletişim aracı olan grafik tasarımda taraflar vardır. İletiyi kurgulayan tasarımcı bir taraf olarak düşünüldüğünde, hedef kitle de ikinci tarafı meydana getirir. Tasarımcı; hedef kitle/izleyici ile arasında ortak bir dil yaratmak zorundadır. Bir grafik tasarım ürünü izleyicisine mesajını iletebildiği ölçüde başarılıdır. İnsan gözü etrafında gördüğü şeyleri bir bütün olarak algılamaktadır. Grafik tasarımcısının izleyici ile sağlıklı bir iletişim kurması ve mesajını başarı ile iletebilmesi için tasarımında görsel bütünlük oluşturması gerekmektedir. Çünkü izleyici bir mesajda daima bütünlük aramakta; aksi halde tasarıma olan ilgisini kaybetmektedir (Yücebaş, 2006:186).

Grafik tasarımın oluşturduğu iletişim sürecinin, izleyicinin dikkatini çeken ancak izleyiciye olumsuz duygular yaşatmayacak nitelikte olması önemlidir. Tasarımcının izleyici ile arasında ortak bir dil kullanamaması veya iletişimini ifade edememesi izleyiciyi tedirgin edebilir. Tasarımda ortak dili oluşturacak temel elemanlar arasında yazı, fotoğraf ve resim sayılabilir. Grafik tasarım, iki iletişim unsuru olan resim ve yazının birbirini tamamlayan bir biçimde, aynı ortamda kullanarak yeni bir iletişim türü yaratmıştır.

Tarih boyunca, yazı ustaları ve sanatçılardan basımcılara kadar sayısız insan grafik tasarımın gelişimine katkıda bulunmuştur. Ancak bu günkü anlamda bir tasarım etkinliğine dönüşmesini, ondokuzuncu yüzyılın sonu, yirminci yüzyılın başında meydana gelen sanat hareketleri sağlamıştır (Bektaş, 1992:9).

Tasarım, bir mesajı en yalın haliyle verme arayışıdır. Bu süreçte ortaya konulacak çalışma anlaşılabilir olması açısından, hedef kitle özelliklerinin belirlenmesine ihtiyaç duyar. Hedef kitlenin ilgi merkezi, dili, yaşı, cinsiyeti, toplumsal değerleri tasarımdaki mesajın amacına ulaşması açısından önemlidir (Çaydere, 2015:26)

Grafik tasarım problem çözmeye yönelik bir eylemdir. Bu eylem izleyiciyi etkilemeye yönelik güçlü bir iletişim içerir. Toplumsal birikimler, kültürel altyapı ve tasarım felsefesi soyut olarak bu sürecin temellerini oluşturur. Bütün bunlarla birlikte tasarım, estetik bir kaygıyı da içerisinde barındırır. Etkili ve estetik bir iletişim formuna dönüşebilmesi için tasarım, tasarım elemanlarını tasarım ilkeleri ile belirlenen genel geçer kriterler çerçevesinde kullanılmalıdır.

"Sanat eserlerinde plastik elemanlar olarak belirlenen renk, çizgi, biçim, doku, değer, ışık-gölge gibi varlık alanları bir eserin görülen, sezilen, dokunulan, hissedilen somut unsurlarıdır. Eserde kompozisyon denilen alan tüm bu unsurlardan oluşan temel değer alanıdır" (Altıntaş, 2007:10).

Sanatçı tasarımında, tasarım elemanlarının hepsini kullanabileceği gibi, sadece birini de kullanarak etkili bir eser ortaya koyabilir. Tasarım ilkeleri de; bütünlük, ritim, oran - orantı, denge, hareket, zıtlık, vurgu olarak sıralanabilir. Başarılı bir tasarım için, tasarımcının tasarım ilke ve elemanları konularına hakim olması önemli bir gerekliliktir. Tasarım ilke ve elemanlarının grafik tasarım eğitimi alan öğrencilere temel tasarım veya temel sanat eğitimi dersi olarak grafik tasarım dersinden önce veriliyor olması bu önemin mantıksal bir programa dönüştürüldüğünün göstergesidir. Ülkemizde güzel sanatlar eğitimi veren yükseköğretim kurumları müfredatında yer alan temel tasarım veya temel sanat eğitim dersleri, bu bölümlerde eğitim gören öğrencileri grafik tasarım eğitimi için hazırlamaktadır.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Bu çalışmada Temel Tasarım derslerine ilişkin konuların Grafik Tasarım dersi açısından incelenerek bu dersin grafik tarımdaki öneminin ortaya konulması amaçlanmıştır. Ayrıca bu çalışmada, Mesaj vermede etkin rol oynayan sanatsal faktörlerden olan temel tasarım eğitiminin grafik tasarımda gerekliliği ve kullanım şeklinin ortaya konulması bu araştırmanın önemini oluşturmaktadır. Grafik tasarımı eğitiminde temel sanat eğitiminin sanatsal algı açısından öneminin ortaya konularak grafik tasarımı eğitimi veren eğitimcilere ve grafik tasarım eğitimi alan öğrencilere katkı sağlaması açısından önemlidir.

3. YÖNTEM (METHODOLOGY)

Çalışma nitel araştırma tekniklerinin kullanıldığı betimsel bir çalışmadır. Belirlenen amaç kapsamında kaynaklara ulaşılmış ve konu ile ilgili incelemeler yapılarak ders İçerikleri ilişkilendirilmiştir.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA (FINDINGS AND DISCUSSIONS)

Aşağıda üç üniversitenin Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Bölümü Resim -İş ABD ders İçerikleri incelenerek aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 1. Temel sanat/temel tasarım eğitimi derslerinde tasarım ilke ve elemanlarının işlenme durumu

(Table 1. Basic art education/basic design education teaching status of course desing principles and elements)

Temel sanat eleman ve ilkelerini tanımlama	Temel sanat eleman ve ilkelerini uygulayabilme	Temel sanat eleman ve ilkelerini sanat tanımıyla ilişkilendirme	Temel sanat eleman ve ilkeleri ile çevre ilişkisinin kurulması	Çizgi konusunun işlenmesi	Doku konusunun işlenmesi	Biçim konusunun işlenmesi	Mekân konusunun işlenmesi	Nokta konusunun işlenmesi	Renk konusunun işlenmesi	Form konusunun işlenmesi	Espas konusunun işlenmesi	Ritim konusunun işlenmesi	Denge konusunun işlenmesi	Vurgu konusunun işlenmesi	Zıtlık konusunun işlenmesi	Armoni konusunun işlenmesi	Oran konusunun işlenmesi	Birlik konusunun işlenmesi
■	■			■	■		■	■	■		■	■	■		■	■	■	
■				■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
■	■	■	■	■					■						■	■		
■																		

■ Uludağ Üniversitesi ■ Abant İzzet Baysal Üniversitesi ■ Gazi Üniversitesi

Üniversitelerin eğitim fakültelerinin güzel sanatlar eğitimi veren bölümlerinin ders programı incelendiğinde, birinci sınıf 1. ve 2. dönemde "Temel Tasarım I-II" adı ile Temel Sanat Eğitimi Dersinin mevcut olduğu görülmektedir. Temel tasarım dersi ile ulaşılması gereken hedefler, temel olarak tasarım ilke ve elemanlarının anlatımı ve bu ilke ve elemanların kullanıldığı etüt çalışmalarının yaptırıldığı anlaşılmaktadır. Yukarıda Tablo 1. de tasarım ilke elemanlarının ders içeriklerinde kullanım durumu mevcuttur. Ayrıca ders içerikleri incelendiğinde bu bölümlerde genel olarak; Doğal objelerin çalışıldığı mikro etütler, ışık gölge ve hacimsel yapı kazandırılmaya yönelik makro etütler çalıştırıldığı görülmüştür. Çizgi ve Noktanın tasarım elemanı olarak önemi ve Temel Sanat Eğitiminde ki yeri bu ders kapsamında anlatılmakta ve uygulamalar yaptırıldığı anlaşılmaktadır.

İki boyutlu yüzey üzerinde, temel geometrik formlardan yeni formlar üreterek, form-fon ilişkisini; yüzey, plan, doluluk-boşluk, aralık, yön, eksen, simetri, denge, miktar, ritim, uyum, hareket ilişkileriyle düzenlemeler yapılarak görsel anlatımda form konusu işlendiği anlaşılmaktadır. Yine temel tasarım dersi kapsamında Doku-Dış Yapı, Doku: Temel ilkeleri hedefleyen kuramsal yaklaşım. Doğal ve yapay doku araştırmaları yaptırıldığı görülmüştür. Çizginin karakter ve yapısal özelliklerini anlatan çalışmaların da yaptırıldığı görülmüştür. Strüktür İç Yapı; Strüktür ve form ilişkisi kurularak; doğal ve yapay strüktürde temel ilkeleri anlatmaya yönelik, mekân, ışık ve gölgeyi de anlatan çalışmalarının yaptırıldığı görülmüştür. Temel tasarım derslerinde renk konusu da detaylı işlenmekte, renk, ton, valör, kroma, armoni konuları işlenmekte ve öğrencilere bu konularla ilgili çalışmalar yaptırıldığı anlaşılmaktadır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLUSION AND RECOMMENDATIONS)

Temel Sanat Eğitimi veya Temel Tasarım Dersinin amacı incelendiğinde, temel olarak tasarım ilke ve elemanlarının anlatımının hedeflendiği ve bu anlatımlara ilişkin etüt çalışmalarının yaptırıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda başarılı bir tasarım için, tasarımcının tasarım ilke ve elemanları konularına hakim olması

önemli bir gerekliliktir. Tasarım ilke ve elemanlarının grafik tasarım eğitimi alan öğrencilere temel tasarım veya temel sanat eğitimi dersi olarak grafik tasarım dersinden önce veriliyor olması bu önemin mantıksal bir programa dönüştürüldüğünün göstergesidir. Grafik tasarımda ortaya konulan iletişimin sağlıklı ve etkili olması açısından bu ilke ve elemanların kullanılması gereklidir. Ülkemizde güzel sanatlar eğitimi veren yükseköğretim kurumları müfredatında yer alan temel tasarım veya temel sanat eğitim dersleri, bu bölümlerde eğitim gören öğrencileri grafik tasarım eğitimi için hazırlamaktadır. Sanatçı tasarımında, tasarım elemanlarının hepsini kullanabileceği gibi, sadece birini de kullanarak etkili bir eser ortaya koyabilir. Tasarım ilkeleri de; bütünlük, ritim, oran - orantı, denge, hareket, zıtlık, vurgu olarak sıralanabilir.

KAYNAKÇA (REFERENCES)

- Altıntaş, O., (2007), Sanat Eğitimi ve Çağdaş Türk Resminde Nü. Ankara: Sur Yayınları.
- Armstrong, H., (2007). Grafik Tasarım Kuramı Tasarım Alanından Okumalar. İstanbul: Espas Sanat Kuram.
- Becer, E., (2008). İletişim ve Grafik Tasarım. Ankara: Dost Kitabevi.
- Bektaş, D., (1992), Çağdaş Grafik Tasarımın Gelişimi, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Çaydere, O., (2010). İlköğretim 1. Kademe 1. Sınıfta İlkokuma ve Yazma Derslerinde Kullanılan Ders Kitabında Yer Alan Görsellerin Hazırlanmasında Sanatsal Tasarım İlke ve Elemanlarının Kullanım Durumu. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Resim Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Grafik Tasarımı Bilim Dalı. Ankara.
- Çaydere, O., (2015). Grafik Tasarım Programlarına İlişkin Öğretim Elemanı ve Öğrenci Görüşleri, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- Ertosun, A., (2006). Türkiye'deki Grafik Sanat Eğitimi ile Amerika'daki Grafik Sanat Eğitiminin Karşılaştırılması. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Yücebaş, Ç., (2006). Grafik Tasarımda Görsel Bütünlük Oluşturmada Tipografi İle Görseller Arasındaki İlişki ve Sanat Eğitimiindeki Yeri. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- http://gbp.gazi.edu.tr/htmlProgramHakkinda.php?baslik=1&dr=0&lang=0&ac=16&FK=05&BK=22&ders_kodu=1050078.
- <http://bologna.ibu.edu.tr/Catalog.aspx?lang=tr-TR&opID=341&pmID=3872&oID=21&s=6&tak=14>.
- <http://bilgipaketi.uludag.edu.tr/Programlar/Detay/351?AyID=23>.